

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનવરી બેગમ

વિરુદ્ધ

શેર મોહમ્મદ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૯, ૨૦૦૫

[અરિજત પાસાયત અને અરુણ કુમાર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩-કલમ ૪૩૯-જામીન અરજી-ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા, ગુપ્ત બિન-તર્કયુક્ત આદેશ દ્વારા-સચોટતા-ઠરાવ્યુ: નોન સ્પીકિંગ અને નોન-રિઝનિંગ ઓર્ડર સ્પષ્ટ રીતે અસમર્થનીય છે અને જામીન અરજીઓ સાથે વ્યવહાર કરતી યોગ્ય અદાલત તેની વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરે છે અને અલબત્ત એક બાબત તરીકે નહીં-તે જામીન આપવા માટેના પ્રાથમિક કારણો સૂચવવા જોઈએ અને આવા કારણોના કોઈપણ આદેશને મનની બિન-અરજીથી પીડાય છે-તેથી, હાઈકોર્ટનો આદેશ રદ કરવામાં આવે છે અને જામીનની મંજૂરી રદ કરવામાં આવે છે.

સામાવાળા નંબર ૧ એ મૃતકને તેનું મૃત્યુ કરવાના ઇશાદાથી ગોળી મારી હતી અને બાદમાં જામીન અરજી દાખલ કરી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટે અરજીને નકારી કાઢી હતી કારણ કે સામાવાળા નંબર ૧ ને નજરે જોનારા સાક્ષીઓ દ્વારા સ્પષ્ટપણે ફસાવવામાં આવ્યો હતો, જેમના નિવેદનો તપાસ દરમિયાન નોંધવામાં આવ્યા હતા.જોકે, હાઈકોર્ટે જામીન અરજીને મંજૂરી આપી દીધી હતી.એટલે વર્તમાન અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ : ૧. ઉચ્ચ અદાલતના આદેશનો સરસરી અભ્યાસ મગજની સંપૂર્ણ બિન-અરજી દર્શાવે છે.ઉચ્ચ અદાલતે સામાવાળાને બિન-બોલતા અને બિન-વાજબી આદેશ દ્વારા જામીન આપ્યા હતા, અને તે સ્પષ્ટ રીતે અસમર્થનીય છે અને યોગ્ય નથી.તેથી, હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને પ્રતિવાદી નં.૧ રદ કરવામાં આવે છે.[૨૯૧-એ-બી; ૨૯૨-એ-બી]

૨.૧. જામીન અરજીઓ પર આદેશો પસાર કરતી વખતે અદાલત દ્વારા પુરાવાની વિગતવાર તપાસ અને કેસની ગુણવત્તાના વિસ્તૃત દસ્તાવેજો ટાળવા જોઈએ, તેમ છતાં જામીન અરજી સાથે કામ કરતી અદાલતને પ્રથમ દૃષ્ટિએ કેસ

છે કે કેમ તે અંગે સંતોષ થવો જોઈએ. જામીન અરજી ચલાવતી અદાલતે તેની વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે જે થયેલ નથી જેથી આ અપીલ કરવામાં આવેલ છે.

૨.૨. આદેશમાં, ખાસ કરીને જ્યાં આરોપી પર ગંભીર ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હોય ત્યાં જામીન કેમ આપવામાં આવી રહ્યા હતા તે પ્રથમ દૃષ્ટિએ તારણ કાઢવાના કારણો દર્શાવવાની જરૂર છે. જામીન માટેની અરજી સાથે કામ કરતી અદાલતોએ અન્ય સંજોગો વચ્ચે, જામીન મંજૂર કરતા પહેલા નીચેના પરિબલો પર પણ વિચાર કરવો જરૂરી છે, જેમાં (૧) આરોપની પ્રકૃતિ અને દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજાની તીવ્રતા અને સહાયક પુરાવાની પ્રકૃતિ; (૨) સાક્ષી સાથે ચેડા થવાની વાજબી આશંકા અથવા ફરિયાદીને ધમકીની આશંકા; (૩) આરોપના સમર્થનમાં અદાલતનો પ્રાથમિક સંતોષ સામેલ છે. આવા કારણોના કોઈપણ હુકમ મનના બિન-ઉપયોગથી પીડાય છે.

[૨૯૧-સી-ડી-ઈ-એફ]

ઉમર ઉસ્માન ચમડિયા વિરુદ્ધ અબ્દુલ અને અન્ય, જેટી (૨૦૦૪) ૨ એસસી ૧૭૬; વી. ડી. ચૌધરી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૭ સ્કેલ ૬૮; રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધ સુદર્શન સિંહ અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૩ એસસીસી ૫૮૮; પૂરન વગૈરહ વિરુદ્ધ રામબિલાસ અને અન્ય

વગેરે, [૨૦૦૧] ૬ એસસીસી ૩૩૮; કલ્યાણ ચંદ્ર સરકાર વિરુદ્ધ રાજેશ રંજન ઉર્ફે પપ્પુ યાદવ અને અન્ય, જેટી (૨૦૦૪) ૩ એસસી ૪૪૨ અને ચમન લાલ વિરુદ્ધ યુપી રાજ્ય અને અન્ય, જેટી (૨૦૦૪)) ૬ એસસી ૫૪૦, પર આધાર રાખ્યો હતો.

ફોજદારી અપીલીય હકુમત : ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૨૨૩/૨૦૦૫.

ફોજદારી પરચુરણ સી. નંબર ૧૪૮૨/૨૦૦૨ (બી) માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ૩૦/૦૬/૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે બી. એસ. જૈન, અજય વીર સિંહ જૈન, સુશ્રી ચારુવાલી ખન્ના અને ડૉ. (શ્રીમતી) વિપિન ગુપ્તા.

પ્રતિવાદીઓ માટે સુશ્રી નીલમ સિંહ, રવિ પ્રકાશ મેહરોત્રા અને આદેશ કુમાર ગિલ.

કોર્ટનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પાસાયત, ન્યાયમુર્તી. પરવાનગી આપવામાં આવી છે.

આ અપીલ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ, લખનૌ બેન્ચના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા પ્રતિવાદી નંબર ૧ (હવે પછી 'આરોપી' તરીકે ઓળખાય છે) ને જામીન મંજૂર કરવા પર સવાલ ઉઠાવતા માહિતી આપનાર દ્વારા કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવેલી વાસ્તવિક સ્થિતિ નીચે મુજબ છે:

૨૬/૦૪/૨૦૦૨ પર, પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને અન્યોએ તેમના સામાન્ય ઉદ્દેશ્યને અનુસરીને, અપીલકર્તાના પતિ જમાલુદ્દીન (ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) ને ઘેરી લીધો હતો, જ્યારે તે અપીલકર્તા અને તેમની પુત્રી સાથે સ્કૂટર દ્વારા આવી રહ્યો હતો. અગાઉના કેટલાક મુકદ્દમાઓને કારણે, પ્રતિવાદી નંબર ૧-આરોપીની મૃતક સાથે દુશ્મનાવટ હતી અને તેના મૃત્યુનું કારણ બનવાના હેતુથી પ્રતિવાદી નં. ૧-આરોપી જે ડબલ બેરલ બંદૂકથી સજ્જ હતો તેણે મૃતક પર ગોળી ચલાવી હતી. અન્ય લોકોએ પણ આ હુમલામાં ભાગ લીધો હતો. બાતમીદાર અને તેની દીકરીએ મદદ માટે રડવાનું શરૂ કર્યું જે સાંભળીને સહ-ગ્રામવાસીઓ સ્થળ પર આવ્યા. સામાવાળા નંબર ૧ અને અન્ય લોકો ભાગી ગયા પરંતુ તેઓ હજુ પણ ગોળીબાર કરી રહ્યા હતા અને મૃતકના આખા પરિવારનો સફાયો કરવાની ધમકી આપી હતી. આ ઘટના લગભગ ૬-૦૦ વાગ્યે બની હતી અને ત્યારબાદ તરત જ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં

આવ્યો હતો.પ્રતિવાદી નંબર ૧ અને અન્યોએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જામીન માટે અરજી દાખલ કરી હતી.સુલ્તાનપુરના વિદ્વાન અધિક સત્ર ન્યાયાધીશે એ હકીકતની નોંધ લઈને અરજીને નકારી કાઢી હતી કે આ ઘટના નજરે જોનારા સાક્ષીઓ દ્વારા નિહાળી હતી અને તપાસ દરમિયાન નોંધાયેલા તેમના નિવેદનો સ્પષ્ટપણે સામાવાળા નંબર ૧ સાથે સંકળાયેલા હતા.ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૪૩૯ (ટૂંકમાં 'સંહિતા') ના સંદર્ભમાં જામીન માટેની અરજી સામાવાળા નંબર ૧ દ્વારા ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી હતી.વિવાદિત આદેશ દ્વારા જામીન માટેની અરજી સ્વીકારવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન માટેની અરજી શા માટે સ્વીકારવામાં આવી તે અંગે કોઈ કારણ આપવામાં આવ્યું નથી, એ હકીકત હોવા છતાં કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ વ્યક્તિઓ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો જેમના નિવેદનો તપાસ દરમિયાન નોંધવામાં આવ્યા હતા.સામાવાળા નંબર ૧ મુખ્ય આરોપી છે અને તેની સામેના આરોપો સ્પષ્ટ રીતે સ્થાપિત થયા હતા.ટ્રાયલ કોર્ટે તથ્યાત્મક સ્થિતિનું વિસ્તૃત વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને સાક્ષીના નિવેદનને ધ્યાનમાં રાખીને, જેણે સામાવાળા નંબર ૧ ને સ્પષ્ટપણે ફસાવ્યો હતો, તેણે જામીન માટેની અરજીને નકારી કાઢી હતી.નોટિસની સેવા હોવા છતાં સામાવાળા નંબર ૧ વતી કોઈ હાજરી નથી.રાજ્ય-સામાવાળા નંબર ૨ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે અપીલકર્તાના

વલણને સમર્થન આપ્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે આ એવો કેસ નથી જ્યાં જામીન આપવામાં આવે.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા નંબર ૧ ને ઘોર ગુનાઓ સાથે સંકળાયેલા ઘણા કેસોમાં ફસાવવામાં આવ્યો છે અને ગુંડા અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી છે.

અમને જાણવા મળ્યું છે કે ઉચ્ચ અદાલતે સંકેત અને કારણ આપ્યા વિના અને ખૂબ જ ગુપ્ત રીતે જામીન અરજીનો નિકાલ કર્યો હતો.આખો આદેશ નીચે મુજબ છે:

"પક્ષકારો તરફે વિદ્વાન વકીલો ને સાંભળ્યા.

એકંદર હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, મને લાગે છે કે આ જામીન માટે યોગ્ય કેસ છે, અરજદાર શેર મોહમ્મદને દો.જિલ્લા સુલતાનપુરના પોલીસ સ્ટેશનના આઈ.પી.સી ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૧૪૯,૫૦૪,૩૦૨ હેઠળ ગુના નંબર ૧૪૯/૨૦૦૨ માં જામીન પર રૂ. ૫, ૦૦૦ (માત્ર પાંચ હજાર રૂપિયા) અને સુલ્તાનપુરના સી. જે. એમ. ના સંતોષ માટે સમાન રકમમાં બે જામીન, આ શરતને આધીન છે કે તે દર અઠવાડિયે એક વાર સુલ્તાનપુર જિલ્લાના પોલીસ સ્ટેશન અમેઠીમાં જાણ કરશે.

હાઈકોર્ટનો આદેશ દર્શાવે છે કે ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૧૪૯,૫૦૪,૩૦૨ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ કરવાના આક્ષેપો છે.

આ તબક્કે, ઉમર ઉસ્માન ચમડિયા વિરુદ્ધ અબ્દુલ અને અન્ય, જે. ટી. (૨૦૦૪) ૨ એસ. સી. ૧૭૬ કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે. ફક્ત ૧૦ માં, તે નીચે પ્રમાણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"જો કે, સમાપન કરતા પહેલા, આપણે આ કેસના બીજા પાસા પર જાહેરાત કરવી જોઈએ જેણે આપણને થોડી ચિંતા કરી છે.તાજેતરના ભૂતકાળમાં, આપણે ઘણા પ્રસંગોએ નોંધ્યું છે કે ઉચ્ચ અદાલતો ફોજદારી કાર્યવાહીમાં વકીલ દ્વારા બતાવવામાં આવેલી છૂટછાટો નોંધીને નીચલી અદાલતોના આદેશોને ઉલટાવી દે તેવા આદેશોમાં પણ કોઈ કારણ આપવાનું ટાળે છે.અમારા મતે, જો આવા આદેશો અપીલપાત્ર હોય તો આ યોગ્ય નથી, પછી ભલે તે પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા બતાવવામાં આવેલી છૂટછાટના આધારે હોય અથવા વિસ્તૃત કારણો સોંપવાથી નીચલી અદાલતો સમક્ષ ભાવિ સુનાવણીમાં પૂર્વગ્રહ થઈ શકે છે.હાઈકોર્ટે, ખૂબ જ સારા કારણોસર, તેમના આદેશો કયા આધારો પર આધારિત છે તે દર્શાવવાનું ટાળવું જોઈએ નહીં કારણ કે

જ્યારે અપીલમાં મામલો ઉઠાવવામાં આવે છે, ત્યારે અપીલ કોર્ટ પાસે વાંધાજનક આદેશ કયા આધારે આપવામાં આવ્યો છે તે જાણવાનું દરેક કારણ હોય છે. એવું હોઈ શકે છે કે નીચલી અદાલતના આદેશ સાથે સંમત થતાં, ઉપરોક્ત અપીલ અદાલત માટે કારણો સોંપવાની જરૂર ન પડે હોય પરંતુ નીચલી અદાલતોના આવા આદેશોને ઉલટાવતી વખતે એવું નથી. ઉપરોક્ત અદાલત માટે આધાર અથવા આધાર દર્શાવ્યા વિના આદેશો પસાર કરવા અનુકૂળ હોઈ શકે છે પરંતુ આવા વિવાદિત આદેશોની ચોકસાઈને ધ્યાનમાં લેતી વખતે અપીલની અદાલત માટે તે ચોક્કસપણે અનુકૂળ નથી. કારણો ખૂબ વિગતવાર અથવા વિસ્તૃત હોવાની જરૂર નથી, જેથી તે પક્ષકારોના કેસમાં પૂર્વગ્રહ પેદા કરી શકે, પરંતુ વિવાદિત આદેશ પસાર કરવા તરફ દોરી જતી તર્કની પ્રક્રિયા માટે પૂરતા પ્રમાણમાં સૂચક હોવા જોઈએ. તર્કપૂર્ણ આદેશ પહોંચાડવાની જરૂરિયાત એ કાયદાની જરૂરિયાત છે જેનું તમામ અપીલપાત્ર આદેશોમાં પાલન કરવું પડે છે. આ અદાલતે કંઈક અંશે સમાન પરિસ્થિતિમાં પંજાબ રાજ્ય અને અન્યો વિરુદ્ધ જગદેવ સિંહ તલવંડી, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૪) એસ.સી. ૪૪૪ ના કેસમાં બિન-ભાષી આદેશોની પ્રથાની નિંદા કરી છે.

આ પાસાઓ તાજેતરમાં વી. ડી. ચૌધરી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૭ સ્કેલ ૬૮ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરછણા અવલોકન પર પણ ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ મનની સંપૂર્ણ બિન-અરજી દર્શાવે છે. જો કે જામીન અરજીઓ પર આદેશો પસાર કરતી વખતે અદાલત દ્વારા પુરાવાની વિગતવાર તપાસ અને કેસની ગુણવત્તાના વિસ્તૃત દસ્તાવેજો ટાળવા જોઈએ, તેમ છતાં જામીન અરજી સાથે કામ કરતી અદાલતને પ્રથમ દૃષ્ટિએ કેસ છે કે કેમ તે અંગે સંતોષ થવો જોઈએ, પરંતુ કેસની ગુણવત્તાની સંપૂર્ણ તપાસ જરૂરી નથી. જામીન માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી અદાલતે તેની વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે, અલબત્ત બાબત તરીકે નહીં.

આદેશમાં, ખાસ કરીને જ્યાં આરોપી પર ગંભીર ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હોય ત્યાં જામીન કેમ આપવામાં આવી રહ્યા હતા તે પ્રથમ દૃષ્ટિએ તારણ કાઢવાના કારણો દર્શાવવાની જરૂર છે. જામીન માટેની અરજી સાથે કામ કરતી અદાલતોએ અન્ય સંજોગો વચ્ચે, જામીન આપતા પહેલા નીચેના પરિબલો પણ ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે, તે છે:

૧. આરોપની પ્રકૃતિ અને દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજાની તીવ્રતા અને સહાયક પુરાવાની પ્રકૃતિ;

૨. સાક્ષી સાથે ચેડા થવાની વાજબી આશંકા અથવા ફરિયાદીને ધમકીની આશંકા;

૩. આરોપના સમર્થનમાં કોર્ટનો પ્રથમ દષ્ટિએ સંતોષ.

રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધ સુદર્શન સિંહ અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૩ એસ.સી.સી. ૫૯૮, પૂરન વગેરે વિરુદ્ધ રામબિલાસ અને અન્ય વગેરે, [૨૦૦૧] ૬ એસ. સી. સી. ૩૩૮ અને કલ્યાણ ચંદ્ર સરકાર વિરુદ્ધ રાજેશ રંજન ઉર્ફે પપ્પુ ચાદવ અને અન્ય, જે. ટી. (૨૦૦૪) ૩ એસ. સી. ૪૪૨ માં આ અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત સ્થિતિને આ અદાલત દ્વારા ચમન લાલ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્ય, જે. ટી. (૨૦૦૪) ૬ એસસી ૫૪૦ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

સ્થિતિથી ઉપર, હાઈકોર્ટનો ગુપ્ત બિન-વાજબી આદેશ સ્પષ્ટ રીતે અસમર્થનીય છે.

અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે પ્રતિવાદીને બિન-બોલતા અને બિન-વાજબી આદેશ દ્વારા જામીનની મંજૂરી યોગ્ય ન હતી.તેથી અમે હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કર્યો છે.સામાવાળા નંબર ૧ ને આપવામાં આવેલ જામીન રદ કરવામાં આવે છે.સામાવાળા નંબર ૧ તાત્કાલિક કસ્ટડીમાં આત્મસમર્પણ કરશે.

તદનુસાર, અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર.

એન.જે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.